

pa neče pojati in rad bi vedel, kako bi kravo k temu pripravil? (Fr. S. v R.)

Odgovor: Ako krava ni bila ob zadnji otelitvi na spolovilih kaj pokvarjena in so spolovila sploh v redu, morda pomorejo španjske muhe, katerih pa doboste v lekarni le z receptom od živinozdravnika.

Vprašanje 93. Tukajšnji veliki posestnik ima plemenitega konja, kateremu je na levi sprednji nogi uže mlademu tako počilo kopito, da se iz njega včasih izteka sokrvca in da konj sedaj nekoliko naklecuje. S čim bi bilo to ozdraviti? (Fr. S. v R.)

Odgovor: Na to vprašanje je treba obširnega odgovora, katerega Vam hočemo precej dati, ako nam sporočite, če gre razpoka po dolgem ali po čez, na kateri je strani, koliko je dolga in kako globoko sega. Brez teh razjasnil pa ne moremo dati nobenega odgovora.

Podučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

165.

Na ovčarni Chalkerjevej.

Spustil sem se dalje na sever. Hodil sem težko, vsak čas sem moral počivati. Koderkoli sem šel, povsodi je bilo vse s snegom zakidano, zlasti po dolinah, kjer je ležalo snega za moža visoko. Vse eno sem gazil vedno naprej. Dan se je nagibal, a jaz sem komaj tri angleške milje daleč prigazil. Noč je bila uže gorkejša in tudi mirna. Slišati ni bilo ne zverine, ne ptičev, tudi avstralijski dingo, ki po noči tako rad zavija, ni se oglašal prav nič. Za rana začutim prijetno gorkoto, in platno šatorovo mi je zlezlo prav na obraz. Ko hočem vstati, opazim, da me je sneg zapadel. Imel sem dosta dela, preden sem se izkidal in potem pri ognju malo posušil.

Drugega dne sta mi pošla moka in slador. Popoldne obstanem na nizkem navršju. Da si je lačni želodec neprestano me opominjal, da bi bilo čas kuhati, vendar ga nisem mogel uslišati. Pozno ni bilo, solnce je še stalo nad gorami, ali bil sem tako utrujen, da se nisem upal naprej. Zakuril sem. Ko ves zamišljen zrem v ogenj, zaslišim enekrat petelinje petje. Spravim se po koncu, poberem svoje reči in lezem proti onej strani, od koder mi je glas doletaval na uho. Kmalu se je odprla pred menoj prostrana dolina, in spodaj zagledam troje poslopij. Ves vesel hitim v najbližnje poslopje in dobim v njem mladega Irca, ki mi je povedal, da je to ovčarna gospodarja Chalkerja. V dveh stanih stanujejo ovčarji, a v zadnjem stanu sam gospodar z obitelji.

Šel sem koj v glavni stan. To je bila postavna baraka. Na sredi jerbilo ognjišče od neobdelanega kamna zloženo.

Postarna, čedno opravljena gospa in mlad mož sta stala pri ognjišču. To je bil inženier od guvernementa sydney-skega, kakor sem pozneje izvedel. Koj ko sem vstopil uljudno sta me pozdravila. Razvidel sem, da sem naletel na prijazne in naobražene ljudi. To me je spodbolalo, da sem kar tje v en dan izbleknul, kako bi rad prišel k delu, kakoršnemukoli, dokler se vreme ne zboljša. Gospodinja je koj prišla za besedo in mi sama ponudila, če bi hotel liti lojeve sveče, s katerimi ima tolik križ, kedar jih dela. Kako mi je prav prišlo, ker sem to reč razumel. Konečno sva se pogodila, da ostanem na ovčarni.

Koj na to so me povabili k večerji v drugem stanu. Mlada črna Avstralka je pogrnila veliko mizo in prinesla bef teakov s krompirjem, in kruha. Vsedli smo se. Sedaj sem spoznal celo obitelj: gospodarja Chalkerja, štiri sinove, tri hčere, zeta in omenjeno deklo. Po angleškej navadi je gospodar pokladal pred jedce. Ker sem bil shojen in lačen, začel sem z veliko slastjo jesti ter se nisem dosta brigal za to, kaj se govori. Med jedjo me popraša gospodar, kako mi je ime. Jaz sem imel baš polna usta, toraj sem nerazločno zamomljal: „Vincent.“ Gospodar pa je slišal, kakor da sem rekel: „Winter“. In odslej so me vsi domači in pozneje tudi drugi v okolici nazivali Winter. Nisem imel nič proti temu. Tudi policijski komisarji, kateri so todi hodili v Kiandro in pri nas prenočevali, klicali so me Winter.

Kmalu po mojem prihodu je dobila Chalkerca uradno dovoljenje, da more napraviti gostilnico. Tu mimo namreč je šla pot s Cooma v Kiandro. Ker se je sploh sodilo, da kopanine na Snow-Riveru po letu zopet ožive, zato je gospodinja sklenila napraviti gostilnico, kar se je jej tudi dobro obneslo. Kmalu sem nalil lojevih sveč za dolgo časa. Na to mi Chalkerca omeni, da bi rada videla, če bi še ostal na ovčarni, in kuhinjo prevzel, da bi mogla sama tem bolje paziti na ostalo gospodarstvo, zakaj na moža se ne more dosta zanašati, ker preveč pije. Ker še ni bilo ugodnega vremena, nisem pomišljal, kar koj sem prevzel kuhinjo. Za pomočnico so mi dali mlado Avstralko, katere sem uže omenil. Bila je močna, lepo vzrasla deklina, nabreklih usten in širokega nosu. S prvega jej je bilo ime Duba, a pri sv. krstu so jej dali ime Marija. Bila je od plemena „Minera“, s katerim sem se srečal pred štirimi leti. Chalkerjevi so se bili uže tako privadili deklet, da so jo imeli za svojo.

S to Marijo sem gospodinjal v kuhinji. Kmalu sem se privadil in tudi dobro uspeval. Najpreje sem postavil od gline primerno peč, v katerej sem pekel kruh za domače in za goste. Kruh se mi je tako dober pekel, da so se mi sami pekarji čudili. Bilo je to nekaj čisto novega, in ljudje so od blizu in daleč hodili k meni učit se.

Tudi pri pripravljanju drugih jedij, zlasti pečenih gosij, pokazoval sem nenavadno spretnost, in to je gostilnico našo na vso moč povzdignilo. No pravih zaslug

pa vendar nisem imel, tu sem bil, dejal bi, jednooki med slepci. V gostilnici našej je bilo od tedna do tedna živejše in hrumnejše. Vsak večer je posedla navadno cela obitelj in gostje okoli miz, in pri vinu ter porterju so govorili dolgo v noč. Kedar je prišla vrsta ráme, dal sem duška svojim čutilom, govoril sem navdušeno o dragej domovini češkej in slavnih njenih zgodbah. Še se mi srce zasmaja, kedar se spominjam onih srečnih ur v pustinjah avstralijskih, ko sem preslavljal česke naše velmože.

166.

Življenje in nravi avstralijskih domačinov.

Pred božičnimi prazniki so se priklatili k nam domačini od plemena Minera. To pleme ima ta čas do 200 duš. Vtaborilo se je v bližnjem lesu. Žene so izredno debele. Na hrbtu so nosile malo deco dobro privezano, kadile so s kratkih pipic, ostala večja deca pa je okolo njih poskakovala. Čudno smešno so bili opravljeni možaki: eden je imel na sebi raztrgan frak, eden kos suknje, eden kratko srajco, in eden samo hlače; ta je imel na glavi potrt cilinder, uni ruto, ali cunjo, ki jo je bil izprosil. Med deklinami je posebno pozornost mojo vzbudila mladenka vitke postave in črnih iskrih očíj. Tudi po polti se je razločevala od ostalih. Poizvedel sem pozneje, da jej je oča bil Anglež, mati črna domačinka. Govorila je dobro angleški, a najbolje sem se čudil temu, da je bila vsa oblečena, in to v lepo obleko z najdražje robe; sedaj je bila uže zelo podrgnjena.

Kmalu se je naletela okoli naše Dube cela tropa tet in sorodnic, in začele so tako vriskati in plesati, da mi je vse po ušesih bučalo. Kjer so ugledale kakoršnokoli jed, koj je izginila, kakor da si gori pogledal. Koj sem moral vmesiti, da sem do večera novega kruha napekel. Z ženskami je pridrla tudi deca, ki me je obsula, dolge zagorele roke proti meni stezala, in s snežnobelimi zobmi grozno klepetala. Kmalu je došel tudi glavar, do sedem črevljev visok možak. Imel je hlače kakor se gré, samo malo prekratke, ali to ni škodilo, ker je imel visoke črevlje, na glavi mu je strašil diggerski klobuk, in na močnih prsih je visela na verižici tablica, v katero je bilo vrezano ime njegovo in njegovega plemena. Razumel je tudi angleški, in zahteval je še dosta uljudno najpreje trohico čaja. Ko sem mu nalsul čaja, poprosil je še sladorja in kruha. Potem je segel v pisker po kos mesa in ga pomašil v žep. Tudi je hodil vedno s prstom kazat mojo srajco in hlače, češ, da naj oboje njemu dam. Na to je prišla v kuhinjo Chalkerca, in opazivši nepovabljenega gosta, zgrabila ga je za vratnik, gnala do vrat in porinila čez prag. Ostro mi je naročila, da nimam preveč se udati tem ljudem, če ne bodo še mene iz kuhinje odnesli. Pozneje sem sprevidel to tudi sam, in začel sem jih drviti enega za drugim.

Mikalo me je kaj več izvedeti o deklini v lepej obleki. Povedal mi je nek starec njenega plemena, da se je bil zagledal vánjo bogat trgovec, vzel jo k sebi na dom ter gledal na vse mogoče načine, da se jej prikupi. Omislil jej je raznih dragocenostij in krasne obleke, vozil jo je v ekvipaži, napravljaj jej je vsakojake zabave, tako da je živela pri njem kakor angleška ladij. Ali ko je prešlo eno leto, privlekli so se mimo nenadoma njeni soplemeniki, in ko je deklina to izvedela, ni je bilo udržati. Kar na tihem je zapustila svojega ljubljenca in odšla s svojci v les.

Tabor domačinov nam je napravil več potov mnogo kratkega časa. Kadarkoli sem imel priliko, šel sem vsak pot s pravo izvedavostjo v bližnji les, da bi se поблиže seznanil z življenjem, nravi in običaji teh divjakov. Nek pot sem zašel dalje v les kakor po navadi. Tu zaslišim presunljivo kričanje. Obrnem se tje, odkoder mi je kričanje doletavalo na uho. Kar zagledam okrog nizkega groba tri ženske. Cvilile so, javkale in tako neusmiljeno se mlatile po glavah, da so bile vse krvave. Izvedel sem, da na ta način žene slavé spomin umlega moža. Imajo namreč vero, da se morejo dolgovi pokojnikovi edino le s krvjo najzvestejših sorodnikov izbrisati. Kedar Avstralec umre, shajajo se po več večerov sorodniki njegovi na grobu, kjer pri ognju z javkanjem in s krvjo odpuščanja zanj prosijo. Truplo zagrebe rodbina na tistem mestu, na katerem je izdihnil, in to navadno kar koj po smrti, ko je še gorko. Vplitvi grob mu položé vse orožje. Tudi imajo navadno, da umrlemu koj po smrti zob izbijejo, ki ga sorodniki njegovi zasade v najbližnje drevo, a potem skorjo na okrog olupijo, tako da se začne drevo sušiti. To je baje spomenik pokojniku.

Kedar se avstralijski domačin ženi, zberó se prijatelji njegovi v lesu okrog ognja, na katerem se smodi opusum. Mej jedjo se izgubita ženin in nevesta v goščo. Prijatelji se na to razleté z groznim tarnanjem po lesu, češ, da jim je nekdo deklino odpeljal. Drugega dne se povrmeta ženin in nevesta k rodbini, ki ju uže kot moža in ženo sprejme. Potem se prične slavnost, s katero stare žene novo drugarico sprejmejo.

Nimajo pa avstralijski divjaki urejenega družbinskega življenja. Odkar so začeli občevati z olikanimi narodi, opustili so nekatere gnjusne običaje in so po nekoliko požlahtnili neotesane svoje nravi. Sedaj več ne vtikajo bambusovih klincev skozi nosnice, tudi se ne tetovirajo. Radi pa se še dandanes lepotičijo s pisanim perjem in si natirajo telo z rudečo glino. Stalnih bivališč tudi nimajo, klatijo se sem in tje, in temu so tako privajeni, da tudi v kopaninah ne strpé dolgo, da si se mnogim dobro godi. Kar pobrišejo jo s svojimi soplemeniki, ki mimo prehajajo. Kedar pritisne hud mraz, takrat se umaknejo daleč v lesove, kjer se skrivajo po votlinah in brlogih. Tu se bavijo z lovom sesavcev in ptičev, in dosta potov radi lenosti in zanikarnosti niti toliko ne nalové, da bi se mogli prehraniti. Zato pa

radi sezajo po tujem imetju, in mnogi tudi življenje svoje postavijo na kocko.

Le redki so opustili namirno in nestanovitno življenje po lesovih, in so se poprijeli dela na polju pri bogatih posestnikih angleških, ali pa pastirstva. Takim delavcem se navadno dobro godi. Nekateri služijo tudi pri jezdnej policiji angleške, in prav radi jih imajo. Drugi prevažajo potnike in vozove preko rek. Ob primorju pa so domačini malone izginili, ker so pregrdo ž njimi ravnali. Dobiš jih le v notranjih krajih, duševno in telesno zelo zanemarjene, in človek prvi hip res ne vé, ali bi jih pomiloval ali preziral. Lenoba, nadležnost in osveta so njihove glavne napake. In prav to je glavni razlog, da jih vlada angleška, kakor tudi naselniki smatrajo za izvržek človeštva, in delajo na to, da bi jih do celega iztrebili. Dosta potov napravijo divjo gonjo na divjake, in tako poginejo po cela plemena, ali pa se umaknejo še dalje v lesove. Človek ne vé, kaj bi rekel: ali so domačini večji divjaki, ali vsiljeni Angleži. Avstralija bi uže pela slavo Angležem, ako bi oni zaslug svojih ne bili oskrunili na tak mrzek način, ki je nedostojen tako slavnega in naobraženega naroda.

Ko se je izvedelo, da pleme kmalu odpotuje proti Kiandri, postala je naša Marija vsa nemirna. Povedala mi je, da pojde ž njim. Jaz sem jej odgovarjal. Razložil sem jej, kako bi bilo to nespametno, ako bi tiho domačnost zamenila z nestalnim in divjim klatenjem po lesovih in pustinjah, kjer je čaka zgolj pomanjkanje. Ali odgovorila mi je s presunljivim vskrikom: „No, saj Winter tudi vedno govori o svojej domovini ter pravi, da se mora tje povrniti. Moja domovina so lesovi naši, med belci sem pa na tujem.“ Moral sem jej pritrditi, kaj sem hotel.

Res je šla. Vzela je več rut in krilo, jaz pa sem jej podaril pol krone. Koj je šla s svojimi tovaršicami novce zapit. Smešno je bilo, kedar so te mlade, čvrste in gorkokrvne deklina se lasale in ruvale. In to se je več potov prigodilo. Tudi sedaj, ko so se malo opile, skočile so si v lase in trgale. Zlasti se je vsajala ona deklina v lepej obleki, hotela je biti prva. Le je zgrabila to, le uno za lase in je kričala na vse grlo: „Kaj, ti črna deklina, ali ne veš, da sem bila ladij?“ Tudi v kuhinji so se mi včasih tako spoprijele, da sem imel dosta truda, preden sem jih brez škode narazen spravil.

Pripovedali so mi skušeni naselniki, da so uže na mnogih ovčarnah poskušali te divjake kakorkoli privaditi domačnosti. Vzeli so čisto male otroke k sebi, da bi se ne navadili klatenja po lesovih in pustinjah. Ali ko so odrasli in je pleme domačinov mimo prišlo, popustili so vse in pobegnili z rojaki.

(Dalje prihodnjič.)

Politične stvari.

Iz državnega zbora.

Budgetna razprava 1890.

Naslednje podamo bogat posnetek glavnega govornika v budgetni razpravi:

Govor poslanca Šukljeja

v državnem zboru dne 19. aprila t. l.

„Najprvo izražam zahvalo spoštovanim govornikom, ki so se z menoj oglasili za proračun ter mi naklonili čast, da v tako važni debati govorim kot generalni govornik desnice. Tej častni nalogi hočem zadostiti po svojih skromnih močéh.

Gospoda ve, da ima drugi glavni govornik nekako odkazano pot, katero mu narekujejo predgovorniki. Držal se bodem te poti ob kratkem v proračunskem oziru, obširneje pa hočem govoriti o političnem položaji.

Kar se tiče proračuna, sklepa bilanca odsekovega poročila s preostankom 2,330.000 gld. Gospod poslanec za Krnov je namesto tega prebitka zračunil 3¼ milijona primanjkljaja. Ta račun mu je ovrigel že finančni minister, toraj se ž njim ne bodem dalje pečal. Le to omenim, da nasprotna stranka sama ni teh mislij, kakor poslanec Menger, in da smatra državne finance mnogo boljše, da celo več zaupa v sedanji finančni položaj, nego desnica. Pred nekaterimi tedni namreč, ko se je govorilo o noveli k zgradarini, imeli smo od one strani nasvet, — slučaj tudi včasih igra svojo vlogo, — ki je bil sprejet z glasovi leveice, da ima država od poslopij okrogla dva milijona manj dohodkov. Gospoda! Prva naloga vsakega narodnega zastopstva pa je, da vrvna ravnotežje z ozirom na dohodke in troške. Ako torej resna parlamentarna stranka — in levica je taka — zmaga z nasveti, da se bistveno zmanjšajo dohodki smatram jaz to sicer kot posreden, vendar pa kot veljaven dokaz, da levica priznava boljše državne finance. Glede na proračun omenim le žganjarskega davka. Proračunjen je na 32,375.000 gld. Gospod dr. Menger pa misli, da je ta svota za 1¼ milijona previsoka.

Sklicuje se na vspeh minulega leta; toda po krivici. Nismo manj imeli dohodkov, ker se je žganja manj iztočilo; temveč, ker smo prevzeli iz leta 1888 toliko zalog, od katerih nismo dobili davka. To pravi gospod dr. Menger sam v Schanzovem „Finanz-Archiv“-u. To je tudi bilo, zato mislim, da smemo pritrditi od gospoda finančnega ministra navedelim številkam.

Sicer pa se dalje ne bodem pečal s proračunom in konstatujem, da je generalni govornik sam priznal od odseka zračunjeni prebitek. Kar pa se tiče izdaje rente, to mislim gré na račun njegove pozabljenosti. Že lansko leto je generalni govornik leveice s tem dokazoval, a mu je g. finančni minister tudi stvar pojasnil. Dalje ničesa ne dostavim, le to opomnim, da je vlada previdno